

V. KRONIKA

JUBILEUSZ PROFESORA DRA ALFREDA OHANOWICZA

Rada Wydziału Prawa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu na uroczystym posiedzeniu w dniu 4 kwietnia 1978 r. uczciła jubileusz 90 rocznicy urodzin i 70 rocznicy pracy naukowej Profesora Dra Alfreda Ohanowicza.

Nestor polskiej cywilistyki rozpoczął swą karierę naukową w Lwowie. Pierwsze studia naukowe prowadził w seminarium historii prawa polskiego, kierowanym przez Oswalda Balzera. Efektem zainteresowań historycznoprawnych Jubilata była cenna monografia pt. *Ciężary państwowe duchowieństwa w Polsce w drugiej połowie XV i początkach XVI wieku (1447 - 1530)*, wydana we Lwowie (1911). Z kolei swe zainteresowania zwrócił Profesor Ohanowicz na naukę prawa cywilnego. Rozwinął w tej dziedzinie niebywałą twórczość naukową, plonem jej było powstanie około 200 prac naukowych, w tym wiele wybitnych monografii i podręczników. Swe zainteresowania historycznoprawne ujawnił ponownie w 1953 r. publikując (współ z Z. Radwańskim) artykuł *Ostatnia próba kodyfikacji prawa cywilnego w Rzeczypospolitej szlacheckiej (Kodeks Stanisława Augusta)*, wydrukowany w „Państwie i Prawie” (1952, 11).

Od 1919 r. Profesor A. Ohanowicz związał się z nowo utworzonym Uniwersyte-tem Poznańskim. Był jednym z założycieli Wydziału Prawa w Poznaniu i jego dziekanem w latach 1924 - 1925 oraz 1948 - 1950. W 1960 r. przeszedł na emeryturę, utrzymując nadal żywe związki z Wydziałem. Po dzień dzisiejszy pracuje naukowo nadal bardzo aktywnie i m. in. od przeszło 20 lat jest naczelnym redaktorem „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”. Za swą twórczość naukową, organizacyjną i społeczną wyróżniony został licznymi odznaczeniami i zaszczytami, m. in. Sztaandarem Pracy II klasy i tytułem doktora h.c. Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Redakcja „Czasopisma Historycznego” życzy czcigodnemu Jubilatowi wiele dalszych lat zdrowia, aby dalej mógł spokojnie i twórczo kontynuować swe dzieło naukowe.

B.L.

BADANIA NAD DZIEJAMI PARLAMENTARYZMU POLSKIEGO DO KOŃCA XVIII W. NA TLE PORÓWNAWCZYM

W 1975 r. został sformułowany międzyresortowy problem badawczy: „Społeczeństwo polskie — przemiany struktur społeczno-gospodarczych i świadomości społecznej”. Odpowiedzialność za jego realizację spoczęła na Instytucie Historii Polskiej

Akademii Nauk. Wśród około 40 tematów badań przewidzianych do podjęcia w ramach tego problemu w latach 1976 - 1980 znalazły się „Prace przygotowawcze do syntezy dziejów parlamentaryzmu polskiego do końca XVIII w. na tle porównawczym”.

Podjęcie prac w tej dziedzinie, nie zamykających się w jednym 5-leciu, lecz przewidzianych na czas dłuższy, wymagało stworzenia struktury organizacyjnej, która by umożliwiła przyciągnięcie do współpracy historyków, w tym również historyków prawa, zainteresowanych problematyką naszych dawnych instytucji parlamentarnych. Kierownictwa tematu podjął się prof. dr Juliusz Bardach. Z ramienia Instytutu Historii PAN opiekę nad pracami sprawuje kierownik Pracowni Dziejów Polski Nowożytnej, prof. dr Andrzej Wyczański. Bieżący związek z Instytutem zapewnia doc. dr Anna Sucheni-Grabowska, która jest jednocześnie członkiem zespołu badawczego.

Podstawę prac prowadzonych w bieżącym 5-leciu stanowi umowa pomiędzy Instytutem Historii PAN a Uniwersytetem Warszawskim. Została ona zawarta, niestety, z rocznym opóźnieniem, co wynikało z konieczności pokonywania różnych przeszkód formalnych, a pociągnęło za sobą późniejsze niż planowano pierwotnie rozpoczęcie prac badawczych. Podstawowym realizatorem umowy jest Instytut Historii Prawa UW. Powołany dla realizacji umowy zespół badawczy ma jednak charakter ogólnopolski, a jego większość stanowią badacze spoza Warszawy, którzy specjalizują się w określonych instytucjach bądź okresach dziejów dawnego parlamentaryzmu polskiego.

Zakrojone na kilkanaście lat prace zespołu mają przebiegać w trzech fazach. Pierwszą, aktualnie realizowaną fazę stanowi kwerenda źródłowa. Ma ona zarówno doprowadzić do stworzenia kartoteki źródeł do dziejów dawnego parlamentaryzmu polskiego, jak i umożliwić stopniowe przygotowywanie cząstkowych syntez — monografii, przedstawiających poszczególne okresy dziejów dawnego Sejmu bądź inne instytucje parlamentarne. Końcowym rezultatem prac powinna stać się synteza dziejów dawnego parlamentaryzmu polskiego — jako wkład środowiska historycznego na przypadające umownie w 1993 r. 500-lecie naszego najwyższego organu przedstawicielskiego.

Dla dwóch pierwszych faz prac całość problematyki badawczej została podzielona na trzy grupy tematyczne: Sejm od jego genezy do upadku Rzeczypospolitej szlacheckiej; sejmiki ziemskie i inne zgromadzenia terytorialne dawnej Rzeczypospolitej; instytucje parlamentarne innych krajów, które oddziaływały na organizację i działalność Sejmu polskiego, co ma wzbogacić podejście porównawcze do badanego zagadnienia. W skład grup wchodzi podtematy badawcze, które stanowią zarazem tematy planowanych monografii, poprzedzających syntezę ogólną. W bieżącym 5-leciu podjęto prace nad następującymi kwestiami.

- I. 1. U początków polskiego parlamentaryzmu — więc i rada monarsza do schyłku XIV w. (doc. dr Stanisław Russocki, UW).
2. Geneza Sejmu i początki jego funkcjonowania (prof. dr Juliusz Bardach).
3. Sejm koronny w latach 1506 - 1540 (dr Wacław Uruszczak, UJ).
4. Sejm u schyłku panowania Zygmunta Starego oraz za panowania Zygmunta Augusta (doc. dr Anna Sucheni-Grabowska).
5. Sejmy lat 1573 - 1609 (prof. dr Stanisław Płaza, UJ).
6. Sejmy lat 1609 - 1649 (dr Jerzy Pietrzak, UW).
7. Sejm w czasach panowania Jana Kazimierza (doc. dr Stefania Ochman, UW).
8. Sejmy Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego (doc. dr Krystyn Matwijowski, UW).
9. Sejm w czasach saskich (doc. dr Ryszard Łaszewski, UMK).
10. Sejm okresu stanisławowskiego (dr Zbigniew Szczaska, UW).

11. Doktryna parlamentarna w Polsce XVI - XVIII wieku (prof. dr Henryk Olszewski, UAM).

II. 12. Sejmik krakowski 1506 - 1548 (doc. dr Irena Kaniewska, UJ).

13. Sejmik sandomierski (dr Zofia Trawicka, WSP w Kielcach).

14. Skład, organizacja i funkcjonowanie sejmiku Prus Królewskich (doc. dr Janusz Małek, UMK).

15. Katalog aktów sejmiku Prus Królewskich (doc. dr Irena Janosz-Biskupowa, UMK).

III. 16. Ogólnosłaskie zgromadzenia stanowe i ich chronologia (prof. dr Kazimierz Orzechowski, UW).

17. Konwokacje litewskie (prof. dr Juliusz Bardach).

18. Węzłowe instytucje parlamentaryzmu angielskiego XVI - XVIII wieku (dr Hubert Izdebski, UW).

Prace nad niektórymi z wymienionych podtematów zakończą się w bieżącym 5-leciu. Monografia sejmów śląskich, pisał prof. K. Orzechowski, została już oddana do druku. Do 1980 r. mają zostać ukończone niektóre dalsze prace, zwłaszcza dra W. Uruszczaaka, prof. J. Bardacha i doc. S. Russockiego. Planuje się, że w następnym 5-leciu będzie się kontynuować prace rozpoczęte, jak i podejmie się nowe (z grupy drugiej i trzeciej). Instytut Historii PAN zapewnił o gotowości stopniowego publikowania wyników prac zespołu.

Podzielenie tematyki badawczej na liczne podtematy nie powinno oznaczać niejednorodności form kwerendy, prowadzonej przez poszczególnych badaczy ani zbytniego różnicowania zakresu planowanych monografii. Założeniem zespołu jest doprowadzanie do określonej jednolitości formalnej i merytorycznej. Wypracowaniu jednolitych zasad badań i dyskusji nad ich wynikami są poświęcone plenarne zebrania zespołu, odbywane przynajmniej corocznie. Dwa pierwsze zebrania, zorganizowane w Instytucie Historii PAN, miały za przedmiot: ustalenie ogólnych założeń badań, znajdujących odzwierciedlenie w instrukcji w sprawie kwerend, przyjęcie podziału tematyki badań na poszczególne podtematy oraz ustalenie wzorów jednolitych kart inwentarzowych dla ewidencji dziejów Sejmu i dziejów zgromadzeń terytorialnych. Pierwsze z tych zebrań odbyło się 20 maja 1976 r., a drugie, na którym podjęto ostateczne decyzje, 22 maja 1977 r.

Następne zebrania plenarne miały charakter w pełni merytoryczny — w ich trakcie dyskutowano nad pierwszymi wynikami prac. W dniach 20-21 czerwca 1977 r. odbyła się we Wrocławiu konferencja poświęcona dyskusji nad maszynopisem monografii prof. K. Orzechowskiego. W dniu 22 lutego 1978 r. zespół zebrał się w Instytucie Historyczno-Prawnym UJ. W zebraniu tym wzięli udział, obok członków zespołu, prof. dr Józef Gierowski, prof. dr Emanuel Rostworowski i prof. dr Andrzej Wyczański, jak również przedstawiciele Instytutu Historyczno-Prawnego UJ. Obrady zagałę jako gospodarz dyrektor Instytutu prof. dr Wiesław Litewski. Porządek obrad przewidywał przed południem dyskusję nad pierwszymi rozdziałami pracy dra Wacława Uruszczaaka. W popołudniowej części obrad referat na temat „Sejm 1640 roku” przedstawił prof. dr Władysław Czapliński. Na obydwu posiedzeniach rozwinęła się ożywiona dyskusja, która przyczyniła się zarówno do wyjaśnienia wielu kwestii spornych, jak i do postawienia nowych zagadnień, które wymagają gruntowniejszego przebadania. Podkreślono też korzyści, które płyną ze współpracy w ramach zespołu — historyków prawa, interesujących się głównie czynnikiem instytucjonalnym i historyków sensu largo, kierujących swe zainteresowania głównie w stronę faktów i zjawisk politycznych. Współpraca ta zdaje się zapewniać całościowe potraktowanie dziejów naszego dawnego parlamentaryzmu w monografiach, a w przyszłości także w planowanej jako uwieńczenie prac syntezie.

NOWE WŁADZE SOCIÉTÉ D'HISTOIRE DU DROIT

W latach 1976 i 1977 uległy zmianie władze Société d'Histoire du Droit w Paryżu, które liczy wśród swoich członków znaczną liczbę polskich historyków państwa i prawa. W listopadzie 1976 r. po ustąpieniu — na skutek stanu zdrowia — wieloletniego przewodniczącego, zasłużonego dla Société prof. François Dumont, nowym przewodniczącym został obrany Robert Villers — profesor Uniwersytetu Paryż II. Wiceprzewodniczącymi zostali prof. Michel François, członek Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, wieloletni generalny sekretarz Międzynarodowego Komitetu Nauk Historycznych (CISH), prof. Pierre-Clement Timbal oraz ponownie prof. Robert Feenstra z Leydy. Skarbnikiem został prof. Pierre Villard, gdy stanowisko sekretarza generalnego zachował prof. Jean Philippe Lévy (obaj z Paryża). Do Zarządu Société w listopadzie 1977 r. na miejsce opróżnione wskutek śmierci prof. Adama Vetulaniego został wybrany prof. Juliusz Bardach.

JULIUSZ BARDACH (Warszawa)

400-LECIE TRYBUNAŁU KORONNEGO

Naukowa sesja studencka w Poznaniu

Sekcja Historyczno-Prawna Koła Naukowego Prawników Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu wraz z Radą Wydziałową SZSP Wydziału Prawa i Administracji zorganizowała w dniach 24-25 lutego 1978 r. Ogólnopolską Sesję studenckich kół naukowych prawników, poświęconą 400 rocznicy utworzenia Trybunału Koronnego. Sesja miała na celu przybliżenie problemów epoki, w której działał Trybunał Koronny (XVI - XVIII w.), zwłaszcza spraw związanych z genezą, organizacją i funkcjonowaniem tego sądu.

W dwudniowych spotkaniach studentów wydziałów prawa ze wszystkich (poza Uniwersytetem Warszawskim i Śląskim) uniwersytetów polskich udział wzięli: reprezentant Ministra Sprawiedliwości — wiceprezes Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu dr Cz. Bieske, przewodniczący Towarzystwa Miłośników Miasta Piotrkowa Trybunalskiego — inż. W. Hartman, przedstawiciele instytutów historycznoprawnych (m.in.: prof. dr W. M. Bartel — UJ, doc. dr E. Rozenkranz — UG, doc. dr T. Janasz — UW), Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM prof. dr H. Olszewski, kurator Koła Naukowego prof. dr Wengerek, pracownicy Instytutu Historii Państwa i Prawa UAM oraz młodzież Liceum Ogólnokształcącego nr 7 w Poznaniu.

Uroczystego otwarcia sesji dokonał prof. dr Z. Kaczmarczyk, a kurator Koła Naukowego Prawników, prof. dr Wengerek, przypomniał silne związki łączące mieszkańców Wielkopolski z Piotrkowem Trybunalskim zarówno kilkaset lat temu, jak i w czasach obecnych. Następnie prof. dr W. Maisel wprowadził zebranych w problematykę trybunałową, przedstawiając aktualny stan badań nad genezą i funkcjonowaniem trybunału, stan źródeł archiwalnych oraz postulaty dalszych badań nad tym jeszcze nie w pełni poznany „sądem najwyższym” dla polskiej szlachty.

W trakcie spotkania wygłoszone zostały referaty o postępowaniu przed Trybunałem Koronnym w świetle prac gdańskiego prawnika Jana Nixdorffa (Wojciech

Armknacht — UG), o przystąpieniu Prus Królewskich do Trybunału Koronnego w latach 1578 - 1585 (Benedykt Siadak — UMK Toruń) oraz o funkcjonowaniu Trybunału Koronnego i jego obrazie w oczach współczesnych (Iwona Bereśniewicz — UAM Poznań), a także dwa referaty studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego pt. *Próby reformy w drugiej połowie XVII wieku* (Marek Kłosowski) i *System wojskowy na tle ustroju skarbowego w Polsce okresu demokracji szlacheckiej* (Wojciech Hausner, Maciej Grabski, Zdzisław Rosiek).

Referaty te wywołały żywą i interesującą dyskusję, która świadczyła o dużym zainteresowaniu i sporym zasobie wiedzy z zakresu nauk historycznoprawnych uczestników sesji. Referenci i pozostali przedstawiciele „uniwersyteckiej braci studenckiej” biorący udział w sesji zostali obdarowani nagrodami książkowymi ufundowanymi przez Ministra Sprawiedliwości prof. dr J. Bafię oraz Rektora Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, a także przez Komitet Organizacyjny obchodów 400-lecia Trybunału Koronnego w Piotrkowie.

IWONA BEREŚNIEWICZ (Poznań)

Sesja naukowa w Piotrkowie Trybunalskim

Piotrków Trybunalski — miasto, w którym przez ponad 200 lat odbywały się sesje Trybunału Koronnego kadencji wielkopolskiej, zorganizował obchody mające na celu uczczenie 400 rocznicy utworzenia Trybunału. Obchody zainaugurowane zostały sesją naukową odbytą w dniu 6 marca na zamku królewskim w Piotrkowie. Sesji przewodniczył Minister Sprawiedliwości, prof. dr Jerzy Bafia. Referaty o treści historycznej wygłosili prof. dr Jarema Maciszewski z Uniwersytetu Warszawskiego i prof. dr Witold Maisel z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Trzecim był referat Prezesa Sądu Wojewódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim.

Przedmiotem pierwszego referatu były rozważania na temat Trybunału Koronnego, rzucone na szerokie tło porównawcze. Prof. dr J. Maciszewski zwrócił szczególnie uwagę na występujące w XVI, XVII i XVIII wiekach zjawiska w dziedzinie kultury prawnej i politycznej w Polsce przedrozbiorowej, uwypuklając dające się uchwycić elementy pozytywne. Referat prof. dr. W. Maisla zawierał charakterystykę Trybunału Koronnego w świetle laudów sejmikowych i konstytucji sejmowych. W wyniku przeprowadzonej analizy autor doszedł do wniosku, że ujemne strony działalności Trybunału wynikały z faktu wyłonienia Trybunału przez społeczeństwo i państwo typu feudalnego, w związku z czym instytucja ta była obciążona ujemnymi cechami tego ustroju. Prezes Sądu Wojewódzkiego, mgr Jerzy Szubert, przedstawił aktualny stan administracji sprawiedliwości, a zwłaszcza stan bezpieczeństwa i przestępczości oraz walki z tymi zjawiskami na terenie województwa. Wszystkie referaty mają zostać opublikowane w ramach jubileuszowego wydawnictwa.

W związku z sesją zorganizowało Muzeum Okręgowe w Piotrkowie, mające siedzibę w zamku królewskim, okolicznościową wystawę, na której zgromadziło szereg interesujących obiektów. Wśród nich uwagę zwracały, zakupione niedawno od prywatnego posiadacza, rękopisy wyroków Trybunału Piotrkowskiego z XVIII w. Pomocy w zorganizowaniu wystawy udzielił dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie, prof. dr Stanisław Lorentz.

Wyłoniony przez społeczeństwo Piotrkowa Komitet Obchodów wydał okolicznościowy medal „400 lat Trybunału Koronnego w Piotrkowie Trybunalskim”.

WITOLD MAISEL (Poznań)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DR GRAŻYNY BAŁTRUSZAJTYS

23 maja 1977 r. odbyło się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego kolokwium habilitacyjne dr Grażyny Bałtruszejtys. Podstawę przewodu habilitacyjnego stanowiła praca pt. *Sądownictwo komisji skarbowych w sprawach handlowych i przemysłowych (1764 - 1794)*. Recenzentami pracy byli: prof. dr S. Grodziski, prof. dr B. Leśnodorski i prof. dr A. Zahorski. Po dyskusji, w której obok recenzentów udział wziął prof. dr J. Jodłowski, Rada Wydziału Prawa i Administracji jednomyślnie postanowiła nadać dr Grażynie Bałtruszejtys stopień naukowy doktora habilitowanego.

MAREK WĄSOWICZ (Warszawa)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA HUBERTA IZDEBSKIEGO

Dnia 27 czerwca 1977 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego poświęcone kolokwium habilitacyjnemu dra Huberta Izdebskiego, adiunkta w Zakładzie Powszechnej Historii Państwa i Prawa Instytutu Historyczno-Prawnego UW. Podstawą przewodu habilitacyjnego była praca pt. *Rada Administracyjna Królestwa Polskiego w latach 1815 - 1830*, Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1978, ss. 193. Recenzentami w przewodzie byli: doc. dr hab. Zbigniew Stankiewicz (UŁ), prof. dr Bogusław Leśnodorski (UW), prof. dr Ryszard Malinowski (UW), prof. dr Władysław Sobociński (UW).

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego jednomyślnie wypowiedziała się za nadaniem drowi Hubertowi Izdebskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii państwa i prawa.

ZBIGNIEW SZCZĄSKA (Warszawa)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DOC. DRA JERZEGO WISŁOCKIEGO

W dniu 27 października 1977 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, poświęcone habilitacji doc. dra Jerzego Wisłockiego. Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Konkordat polski z roku 1925. Problemy prawno-polityczne* (ogłoszona drukiem przez Wydawnictwo UAM, Poznań 1977, ss. 296). Recenzentami pracy byli: prof. dr Juliusz Bardach (UW), prof. dr Alfons Klafkowski (UAM) oraz doc. dr hab. Michał Pietrzak (UW).

Po przeprowadzeniu kolokwium, Rada Wydziału Prawa i Administracji wypowiedziała się w tajnym głosowaniu za nadaniem doc. drowi Jerzemu Wisłockiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie historii państwa i prawa polskiego.

KRYSTYNA SIKORSKA-DZIEGIELEWSKA (Poznań)

OBRONA PRACY DOKTORSKIEJ MGR JOLANTY KREŃ

W dniu 4 listopada 1977 r. odbyła się w Instytucie Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza obrona pracy doktorskiej mgr Jolanty Kreń, starszej asystentki w Zakładzie Powszechnej Historii Państwa i Prawa tegoż instytutu. Tematem rozprawy doktorskiej, której promotorem był doc. dr habil. B. Lesiński, był *Zbiór Praw Antoniego Trębickiego*, a recenzowali pracę prof. dr Stanisław Grodziski z UJ i prof. dr Jan Wąsicki z UAM. Rada Naukowa Instytutu, obradująca pod przewodnictwem prof. dra Zdzisława Kaczmarczyka, w tajnym głosowaniu jednomyślnie postanowiła wystąpić do Rady Wydziału Prawa i Administracji o nadanie mgr J. Kreń, stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

W dniu 22 listopada 1977 r. Rada Wydziału, po wysłuchaniu sprawozdania przewodniczącego komisji, uchwaliła nadanie mgr Jolancie Kreń stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

EWA BORKOWSKA-BAGIENSKA (Poznań)

POBYT PROF. ZDZISŁAWA KACZMARCZYKA W BELGII

W dniach 21 do 29 października 1977 r. przebywał w Liège (Belgia) prof. Zdzisław Kaczmarczyk (UAM Poznań) na zasadach wymiany między Uniwersytetem w Liège a Uniwersytetem im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Opiekę nad nim roztoczył Wydział Filozoficzny (Faculté de Philosophie et Lettres) Uniwersytetu w Liège, a w szczególności profesor paleografii Jacques Stiennon, wybitny uczony i przyjaciel Polski. Prof. Kaczmarczyk wygłosił na tymże Wydziale wykład pt. *Miasta dalmatyńskie w średniowieczu*, który spotkał się z ożywioną dyskusją. Prof. Kaczmarczyk wziął ponadto udział w kolokwium pt. „Le diable en Vallonie”, zorganizowanym w dniu 22 października 1977 r. w miejscowości Ath, położonej na południowy zachód od Brukseli. Kolokwium dotyczyło wierzeń ludu walońskiego w ujęciu historycznym pod różnymi aspektami. M. in. jeden z referatów (J. Beckman z Namur) zajmował się procesami czarownic w Walonii, które posiadały wiele analogii z podobnymi procesami w Polsce. Prof. Kaczmarczyk zwiedził również dawne średniowieczne miasta w Louvain oraz w Maastricht (Holandia) i w Namur.

Z.K.

